Anteckningar från 2020-04-27

Undervisning hos EFS på Påskdagen, 12e april 2020

Matteusseriens texter: Jes 25:6 – 9, 1 Kor 15:53 – 57, Matt 28:1 – 28.

Beredelseord

I dagens evangelietext berättas det om hur lärjungarna möter Jesus efter hans uppståndelse. Det står att de hyllade honom, men att några tvivlade!

I samma text finns både en av kyrkohistoriens underbaraste händelser (ett möte med den uppståndne Jesus) och en av de mest pinsamma (lärjungarnas tvivel). Varför då? Jo, läser vi alla evangelierna tillsammans så ser vi att det Matteus berättar hände i slutet av Jesu tid på jorden och att alla hans lärjungar hade fått så många bevis för att Jesus uppstått.

Först hade kvinnorna kommit med bud om att graven var tom och Petrus och Johannes hade rusat dit och kunde bekräfta att det kvinnorna sa var sant.

Sen hade Kleopas och hans reskamrat med andan i halsgropen hastat tillbaka från Emmaus upp till Jerusalem och berättat, precis som kvinnorna, att de sett honom.

Efter det hade Jesus själv visat sig för dem, minst två gånger i Jerusalem och två gånger i Galiléen. Sen står det att några tvivlade!

Lägg märke till Jesu reaktion, eller rättare sagt att han inte alls reagerar på någras tvivel. Istället ger han dem uppdraget att predika för alla folk. Naturligtvis kan han göra så på grund av det löfte som avslutar Matteusevangeliet: ”Se, jag är med er alla dagar intill tidens slut!”

Tänk hur mycket tröst det ger oss att se hur Jesus inte bryr sig om lärjungarnas pinsamheter, utan att de bara får lägga av sig allt sådant! Därför ska vi ta tillfället i akt att få lägga av oss allt eget som vi burit med oss, men egentligen inte vill ha.

Vi ber med syndabekännelsens ord, de som finns på sidan 1733 i psalmboken.

Predikan

Det var den 16 Nisan i Jerusalem. Den 5 april enligt romersk kalender. Det var den första vardagen efter de stora helgerna. Visst, i kalendern stod det att det var söndag, men det var inte alls någon stilla påskdag som vi har nu. Det skulle dröja tre hundra år innan söndagen blev vilodag.

Nej, ska vi få rätt intryck av läget, ska vi i stället tänka på dagen efter annandag jul, då när helgerna är över och mellandagsrean börjar. Jerusalem var fullt med folk som kommit för att fira den judiska påsken och nu när firandet var över öppnade butikerna igen, gatorna fylldes av folk och kommersen och larmet började igen.

Ingen la märke till två kvinnor som tyst vandrade ut genom en av portarna i stadens västra mur och sedan vek till höger in i ett före detta stenbrott.

Bilden är från Damaskusporten i Jerusalem

Det var bara två kvinnor, skriver Matteus, och de hade ingenting annat med sig än sina minnen. Nu stod de framför en tyst, igenbommad, av romarna förseglad grav.

Matteus inledning av tjugoåttonde kapitlet kan nog väcka en del förvåning!

Den som läser evangelisterna tillsammans vet ju att kvinnorna kom till graven för att göra det de inte hunnit på långfredagen; bereda Jesu kropp till den eviga vilan i gravens stillhet.

Det hoppar Matteus över. Kort berättar han om kvinnornas möte med Jesus, prästernas idé att sprida ut att lärjungarna stulit Jesu kropp och Jesu avsked till apostlarna.

Skulle 2020 års olympiad genomförts, och Matteus levt i vår tid, så hade han varit medaljfavorit – i trestegshopp!

För Matteus har bråttom! Han ägnar berättelserna minsta möjliga antal ord för att nå fram till hela syftet med att han skrivit sitt evangelium, de ord som finns i det mäktiga avslutande crescendot:

Kristus är Uppstånden! Marmorplatta från kristen grav, Roms katakomber

-”Lär dem att hålla allt vad jag har befallt er.”

På vägen passeras det andra av Matteus syften med sin bok, i avsnittet som desarmerar lögnen om att Jesu kropp stulits. Det finns med för att Matteus särskilt vill presentera Jesus för judarna.

Allt han skriver utgår från dessa två; Jesu undervisning och att Jesus uppfyller profeternas skrivna förutsägelser och därmed är Israels messias och konung. Den som vill kan jämföra Matteus sätt att skriva ner vad som hänt med hur Markus gjort. Matteus är nästan alltid kortare. I jämförelse med de andra evangelisterna utelämnar Matteus en mängd detaljer och berättar bara minsta möjliga för att all Jesu undervisning och profeternas förutsägelser ska ha en infattning, en ram.

Vi kan med rätta undra vad Matteus har för rätt att göra så? Svaret är dryga tiotalet år gammalt, och kommer från de klassiskt språkliga och historiska fakulteterna (alltså inte från teologerna). Där har forskare läst evangelierna och upptäckt att vad de fyra evangelisterna ägnat sig åt var att skriva var sin Jesusbiografi.

Matteus bok är alltså en äkta grekisk-romersk biografi från tidig kejsartid, och han gör precis så som författare till biografier vid den tiden gjorde. De var inte historieskrivare i den meningen att de ville berätta allting som skett. Istället valde författaren en eller två aspekter som han ville föra fram om den vars biografi han tecknade och sedan var han fri att utesluta det som inte gav ett bidrag till en helhetsbild av de aspekterna. Vi har t.ex. ingen beskrivning av hur Jesus såg ut, hur lång han var eller hur mycket han vägde när han föddes.

Matteus lyfter fram Jesus som messias och lärare. Detaljer om vad som hänt tar han inte med. Han nämner inte att kvinnorna kom för att avsluta Jesu begravning, inte heller att de hade kryddor med sig. Av alla de som var med nämner han bara två.

Den teologiska forskningen har i århundraden haft huvudvärk över dessa skillnader mot de tre andra evangelierna och funderat kring motsägelser och bristande tillförlitlighet. Av smärtan hade mycket kunnat undvikas om de bara vetat att Matteus inte skrivit den slags historia de utgått ifrån att han borde, utan en klassisk biografi!

Tillbaka till texten. Matteus nämner alltså bara två kvinnor; Maria Magdalena och Maria, Jakob och Josefs moder. Eller Jakobs och Joses mor, beroende på vilken grekisk text man läser.

De heliga detektiverna har konstaterat att Maria, Jakobs mor står vid korset enligt Johannes, och där sägs vara Klopas hustru. Sedan har de tänkt att denne Klopas är den samme som Kleopas i Lukas evangelium och dessutom hittat några mycket gamla källor som säger att denne Kleopas var bror till Josef, snickaren som gifte sig med Maria Jesu mor. Textens Maria skulle då vara Jesu faster, och då skulle Jesus, som har två bröder vid namn Jakob och Joses, dessutom ha två kusiner med samma namn.
Det är väl kanske inte omöjligt, med tanke på att några namn är mer vanliga i vissa generationer än andra, men jag får erkänna att jag är osäker på om inte dessa heliga detektiver gått för långt.

Vad gäller Maria Magdalena vet vi att de har gjort det, när de kopplat ihop henne med kvinnan som smörjer Jesu fötter med nardusolja och torkar dem med sitt hår. Tyvärr har det gjort att 1500 år av kristenhet, konst och litteratur sett Maria Magdalena som en tvivelaktig kvinna med dåligt rykte.

Foto:Mara Magdalenas kapell, Karlstad

Så vad vi har här är den mest kända av Jesu kvinnliga lärjungar och en annan Maria, som vi inte vet vem hon är. Matteus tog en representant från dem som kyrkohistorien aldrig kommer att glömma, som moder Theresa, och en alldeles vanlig människa som lever och dör utan att bli ihågkommen särskilt länge, precis som jag och du. I valet av de två blir det en slags helhet, trots allt; de kända och de okända, alla människor representeras av dem båda tillsammans.

Enligt Matteus kom de för att se på graven. Det ligger något djupt läkande i detta att bara få se den grav där någon älskad man förlorat har sin sista vila. Det hjälper sorgeprocessen framåt. Nere i det Heliga landet, där döda ska begravas på samma dag som de dog, är det än mer än här själva början på sorgearbetet.

Enligt Matteus hade de inget med sig, mer än sina minnen. Det var förstås många glada och positiva minnen. Från när de första gången hörde talas om Jesus, han som gick omkring och gjorde gott och botade alla som kom till honom. Från när de såg honom livs levande och hörde honom undervisa.

Åtminstone en av dem kunde minnas hur det var att själv ha blivit botad, och det från en sjukdom så djävulsk att Nya testamentets allra skarpaste ordval användes när det sägs att sju onda andar hade Jesus drivit ut ur Maria Magdalena.

Så mindes de förstås beslutet att själva ansluta sig till Jesus-rörelsen och den dag de bestämde sig för att följa med Jesus och hans lärjungar på deras vandringar. Sen var det både glada minnen och utmaningar, för det var ju de här kvinnorna som såg till att grabbarnas liv fungerade rent praktiskt. Upp tidigt och laga frukost, diska, packa och bryta lägret. Följa med på nästa sträcka och se till att alla hade att äta och dricka under vandringen. Slå läger på nytt, laga middag ... Och kläder behövde tvättas, skavsår plåstras om, ja här fanns det sannerligen plats för både skratt och tårar!

Också i detta att dela minnen av någon man hållit av som dött ligger det stöd och hjälp. Ofta blir vi svenskar tysta när någon förlorar en som man älskat. Vi tycker att vi inte har något vettigt att säga. Det finns inga bra ord som kan ta bort sorgen. Självklart är det sant, men det är inte förlösande ord med mirakulös läkedom som behövs. Det räcker med:

-”Minns du när . . .”

-”Kommer du ihåg att . . .”

Självklart hade de med sig minnena från de senaste dagarna också. Minnen som började ljusa, men sen blev allt mörkare. De hade nog varit med när Jesus red på en åsna ner från Oljeberget och glatts med folkmassan och hyllat Jesus som konung. Vid instiftandet av nattvarden hade de däremot inte varit med, och inte heller när Jesus arresterades, förhördes och dömdes.

Foto: en korsfästs hälben, lagd i familjegrav nu i Israel museum, Jerusalem.

Någon måste ha kommit med bud till dem om vad som hänt och vad som var på väg att ske. Den unge Johannes, troligen, som varit med på översteprästens gård och sen stod med kvinnorna vid korset.

Sedan gick allting väldigt fort. Jesus dog efter bara några timmars lidandet på korset och lämnade efter sig en liten skara trogna, som alla älskat honom mer än sina egna liv.

Att avrätta förrymda slavar och grova brottslingar genom att korsfästa dem var en sed romarna haft med sig till Israels land. Där kunde de använda den bara genom att för judarna göra vissa undantag. Normalt korsfäste romarna sina offer helt nakna, men eftersom nakna människor var en sån oerhörd styggelse för judarna, tilläts den som skulle avrättas att i alla fall bära ett litet höftskynke. Romarna tillät också att anhöriga fick ta hand om kroppen efter döden, för att ge den en ordentlig begravning. Normalt fick herrelösa och vilda djur istället äta sig mätta på de dödas kroppar.

Det fanns ett tredje undantag som romarna tillät för judarnas skull, och det var möjligheten att, som vi gör än idag, täcka över den dödes huvud. Så, någon, vi vet inte vem, tog av sig sin huvudduk. Det var ett tygstycke, en gånger en halv meter stort ungefär, av enklaste slag. Ett vardagsplagg, ett sånt som alla hade, och just den här var definitivt ingen lyxvara.

Efter nästan en timma kom en av rådsherrarna dit. Kvinnorna hade svårt att minnas exakt vem han var, men han hade fått landshövdingens, Pontius Pilatus, tillåtelse att ta hand om Jesu kropp och lägga den i sin egen grav. Under transporten dit var Jesu kropp en stund liggande framstupa, med ansiktet nedåt. Då började det blöda ur hans näsa och på duken bunden kring hans huvud finns kvar spåren av fingeravtryck från två små fingrar som försökt stoppa blödningen.

Bilden: Blodig huvudduk från katedralen i Oviedo, Spanien

Framme vid graven möttes de av en annan rådsherre med ett stort och dyrt linnetyg. Den skulle de svepa Jesu kropp i och sedan binda bindlar runt omkring, men så långt hade de inte kommit. Inte hade de hunnit börja smörja Jesu kropp, eller ens tvätta den ren från alla blodfläckarna när de i stor hast tvingades lämna graven för att komma under tak innan den judiska vilodagen, sabbaten, bröt in vid solnedgången.

Får jag gissa att de skyndade hem till Elisabet, Markus mamma, hos vilken den första församlingen senare skulle ha för vana att samlas och där de några år senare bad för en fängslad Petrus?

Med sig både från graven och tillbaka till den hade kvinnorna det allra hemskaste av alla minnen. Hur de misslyckats hedra Jesu kropp genom att ha för bråttom. De hade felbedömt svepedukens längd och lagt Jesus för högt upp. När de vek över den andra halvan av duken räckte den inte till. Jesu fötter stack ut under linnetyget. Allt hade gått så fel!

Matteus kvinnor hann emellertid varken se på graven eller dela alla minnen särskilt länge. Nu hände något de inte alls hade kunnat vänta sig eller ens drömma om i sina vildaste fantasier. För ner från himmelen steg en av Herrens egna budbärare.

En enda ängels ankomst till Jerusalem var så kraftfull att det satte igång en jordbävning. Klipporna runt Jerusalem innehåller ett mineral som avger strålning när man slår på det. När Herrens ängel kom in i rum-tiden skakades klipporna, graven fylldes med partikelstrålning och Jesu bild brändes in ovanpå blodfläckarna på linnesvepningen.

Så slets repen som förseglat graven av, de romerska sigillen bräcktes, stenen som täckt ingången rullades bort, och chockade soldater blev liggande som döda. Inne i graven sjönk linnetyget ihop när kroppen försvann ut i tomma intet. Jesus hade uppstått ifrån de döda!

Skakade var kvinnorna, både fysiskt och mentalt, men andliga hjärnskakningar leder sällan till att människor ändrar uppfattning, åtminstone inte på en gång. Inte heller de här kvinnorna visade sig vara särskilt lättövertygade. Oh, nej!

Först när ängeln tydligt meddelat att Jesus inte längre fanns kvar i graven och inbjudit kvinnorna att själva titta efter och Jesus själv mött dem var de redo att rapportera till apostlarna. Fast det gjorde de helt uppfyllda av olika känslor. Matteus nämner både glädje och bävan samtidigt.

Förvirrade, förvånade, skrämda, omskakade, överraskade och glada vände kvinnorna om och gick tillbaka in i staden. Det är uppenbart att de inte hade förväntat sig någonting av det som hade hänt. De hade inte ljugit ihop det eller sett några syner baserade på önsketänkande. Det går helt enkelt inte att förklara bort Matteus slutsats: Jesus har uppstått ifrån de döda!

Naturligtvis berättar Matteus detta för att Jesu uppståndelse är det yttersta beviset för att allt det som skrivits ner i Matteus biografi är sant. Jesus är Judarnas messias, den som uppfyller Skriften och nu ska se till att alla löften går i uppfyllelse. Dessutom är han ju den främste läraren i ett nytt förbund, en ny Moses, vars undervisning håller att både leva och dö på!

Jesu uppståndelse innehåller ännu mer än bara bevisföring. Den får konsekvenser för alla oss andra människor. Paulus skriver att nu kan vår odödlighet ikläs och uppslukas av odödlighet. Då tar döden för alltid slut och livet har vunnit!

Fotot: Segerkorset vid Antoniaborgen, början av Via dolorosa, Jerusalem

Då torkas alla tårar bort, som Jesaja skriver, och Guds folks förnedring upphör. Sen blir det kalas, och med det Gamla förbundets mustiga språkbruk bjuds det på ett sådant överdåd att vi bleknar. Feta rätter ska det vara, och starkt vin. Allt det man gillade i Jerusalem på Jesajas tid har Gud redo för sitt folk. Säkert kommer vi att bjudas på det just var och en av oss tycker bäst om.

Bakom ljudbordet idag sitter en av mina viktigaste tillgångar, den som någon gång ibland berättar för mig hur det har låtit, om vad som har varit bra och om vad som kan förbättras. En av de saker jag måste jobba på är att förbereda en ordentlig avslutning på mina predikningar.

Eftersom jag inte har någon idag, tänkte jag tillåta mig att låna från två tal som hållits under veckan som gått. Dels från vår egen statschef, dels från engelska drottning Elisabeth, hon vars tal sändes till hela samväldet, det som en gång var det stora brittiska imperiet. Till Sverige sas det:

-”Vandringen är lång och mödosam, men till slut segrar ljuset (H M kung Carl XVI Gustaf),

och den brittiska drottningens ord handlade förstås i första hand om tiden nära framför oss, då när all sjukdom upphört, men passar precis lika bra med evigheten som perspektiv:

-”Vi kommer att vara med våra familjer igen. Vi kommer att träffa våra vänner igen. Vi kommer att ses igen!”

Eller med hennes egna ord:

-”We will see our families again. We will be with our friends again. We will meet again!”

A M E N